

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet Det blågula glashuset – strukturell diskriminering i Sverige (SOU 2005:56)

Sveriges Kristna Råd har beretts tillfälle till att yttra sig över betänkandet DET BLÅGULA GLASHUSET – strukturell diskriminering i Sverige (SOU 2005:56).

Inledning

I Sveriges Kristna Råd samarbetar 28 svenska kyrkor. De flesta av dessa har etablerat sig i Sverige genom invandring. I dessa kyrkor finns erfarenheter av att ha blivit utsatt för diskriminering. Religiös och etnisk diskriminering har ofta drabbat dem både som individer och som kollektiv. Ibland har diskrimineringen skett spontant och oreflekterat därför att regler, rutiner och vedertagna förhållningssätt har varit hinder för öppna och ömsesidiga möten mellan människor.

Inom dessa kyrkor har det varit en viktig uppgift att hjälpa människor hantera den besvikelse och frustration som den lätt känner som blivit utsatt för diskriminerande och kränkande behandling. I kontakter med människor t ex genom själavård och diakonalt arbete har dessa kyrkor fått en inblick i hur diskrimineringen fungerar och de kan bidra till att öka kunskapen om diskrimineringens orsaker och verkan.

Samtidigt har ofta dessa kyrkor genom sin långa tradition erfarenheter av förföljelser och trakasserier på andra håll och under tidigare tidsepoker. De har under denna långa historia fått lära sig hantera upplevelser av att tillhöra en diskriminerad minoritet och de har kunnat berätta om denna sin historia för andra. Av deras berättelser kan vi som inte har en sådan historia få hjälp att se hur diskriminering och rasism ofta finns dold och oavsiktlig i det svenska samhället.

Med dessa erfarenheter kan vi instämma i betänkandes betoning av att vi så ofta förnekar att det finns diskriminering i vårt land. Vi menar att betänkandet ger en sann bild av den strukturella diskriminering som finns i Sverige och det förnekande av diskriminering som finns på alla nivåer.

Det som här inledningsvis har sagts om kyrkornas erfarenheter betyder inte att kyrkorna själva är fria från diskriminering. I kristna sammanhang finns alltför ofta en indelning av människor i ”vi och dom” och det finns många exempel på hur kristna har använt religiösa argument för att stödja diskriminering och förtryck av t ex samer och romer.

Allmänna synpunkter

Utredningens analys är intressanta och viktiga, men vi efterlyser ett större helhetsgrepp på diskrimineringens orsaker och mekanismer. Mot den strukturella diskrimineringen skulle vi vilja se ett starkare rättighetsperspektiv än vad utredningen ger. Betonandet av individens rättigheter är en motvikt mot strukturell diskriminering och rasism.

Samtidigt instämmer vi i utredningens slutsatser om vad som kännetecknar ett effektivt arbete mot diskriminering i en del andra länder. Det är tre faktorer som framhålls: 1. det politiska ledarskapets betydelse, 2. vikten av en stark folkrörelse och 3. skapandet av lagar.

Utredaren verkar mena, att lagar tillsammans med andra åtgärder är den möjlighet som finns för att ändra beteenden. Helt riktigt kommer han fram till att det inte finns någon universallösning på problemet med diskriminering utan ”åtgärder och aktörer behövs på olika nivåer”. (sid. 33) Med ett bredare perspektiv på hur värderingar uppkommer och sprids skulle detta sista påstående fått mer substans. För att forma attityder och beteenden krävs mer än politiska beslut och lagar, och tyvärr är inte alltid folkrörelserna så väl rustade för insatser mot diskriminering som man skulle önska.

Vad som behövs är en förstärkning av de grundläggande värderingarna med utgångspunkt i principen om människans unika värde och allas lika värde. Människovärdet måste ständigt aktualiseras och försvaras. Det kan ske i utbildning och bildningsverksamheter av olika slag men också i den offentliga debatten. Politiskt mod och politiska beslut är viktiga, men om människorna inte legitimeras och tar till sig det som makten beslutar, så är lagar och samhälleliga förordningar slag i luften.

Några konkreta kommentarer

Kring kost och mat förekommer ofta religiös diskriminering. I de flesta sammanhang tillhandahålls vegetarisk kost för den som är vegetarian. Så är det t ex inom kriminalvården för de intagna. Det är inte alls lika självklart att det finns kött från slakt som följer de regler som t ex

muslimer och judar har. Den intagne får själv ofta skaffa sig sådant kött, trots att andelen intagna som vill ha t ex halalslaktat kött är större än andelen vegetarianer.

Romer har ofta utsatts för strukturell diskriminering. Det är viktigt att inse att alla romer inte kommer från samma land och har därmed inte samma levnadssätt. Detta gäller också muslimer som ofta kommer från olika länder. Dessa grupper måste behandlas efter sitt levnadssätt, precis som vi ”svenskar” behandlas efter vårt.

Ofta sägs det att religiös verksamhet är något som människor utövar på sin fritid. Detta är för många religiösa människor inte sant. Att utöva sin religion är inte en fritidssysselsättning, utan för många det viktigaste i livet. Därför blir man kränkt om religiösa aktiviteter ses som en fritidssysselsättning.

Vi bejakar förslaget att ta tillvara den erfarenhet och den kompetens som finns hos dem som berörs av strukturell diskriminering pga etnisk tillhörighet eller religion, och att de som har sådan erfarenhet och kompetens skall finnas representerade t ex i statliga utredningar.

Avslutning

Detta yttrande har beretts av Lennart Molin, direktor för kärnområdet för ekumenisk diakoni inom Sveriges Kristna Råd.

Sven-Bernhard Fast
Generalsekreterare, Sveriges Kristna Råd